

Szerkesztőségi iroda:

Fünteza 186. sz. — Ide intézendő minden a lap szellemi részére vonatkozó közlemény.

Hirdetések elfogadtatnak a kiadó hivatalban Nagy Ferenc könyvkereskedésében Gyulán.

Hirdetések díja: Egy négy hasábos Garmondsor 5 kr. — Bélyegdíj 30 kr.

BÉKES

Megjelenik hetenként egyszer minden vasárnap.

Előfizetési feltételek:

Egész évre . . . . . 4 frt.
Fél évre . . . . . 2 frt.
Negyed évre . . . . . 1 frt.

Az előfizetések bérmentesített levelekben a lap kiadó hivatalához intézendők.

politikai, gazdasági és ismeretterjesztő hetilap.

A Batthyány szoborra adakoztak: Gróf Wenckheim Frigyes 10 ftot.

A szerkesztőségénél befolyt eddig e czélra 85 ft 50 kr.

A honvéd-rokkantak menházára adakoztak: Gróf Wenckheim Frigyes 10 ftot.

Befolyt tehát összesen e czélra 35 ft.

Válasz Nagy Károly urnak.

Kellemesen lepott meg Nagy Károly urnak a bihari petitió tárgyában tartott s a „Békes“ számaival szétküldött beszédemre ugyanez úton nyilvánosságra jött ellenválasza, kellemesen lepott meg különösen azért, mert ezzel egy térfias és higgadt eszmecsere nyílt alkalom oly kérdés felett, mely nem sokára parlamentiünknek képzendi tanácskozása tárgyát, értem a megye rendezés kérdését, kellemesen lepott meg végül azért, mert az ellenzék Nagy Károly ur beszédének éppen a „Békes“ jobboldali lap számával történt szétküldése bizonyítéka annak, hogy most az egyszer nem a merev pártemberek, hanem a jótékony eszmecsere barátai találkoznak, hogy tisztázzák fogalmaikat, s ezzel kapcsolatban szerény tehetségükhöz képest lendületet adjanak e bennünket legközelebből érdeklő kérdés körül uralkodó fogalmak tisztulására, mert valljuk be uraim őszintén, hogy alig van kérdés, mely körül oly minden lépten és nyomon találkoznánk a fogalomzavarral, mint éppen a megyék kérdésére nézve. — Sajnos, hogy az ezen kellemes meglepetésemet egy körülmény megzavarta, melynek az olvasó közönség előtt felderítését a szigorú igazság iránt köteles tekintet követeli, s mit maga ellenfelem is — ha loyális akar lenni — elismerni tartozik. *E beszéd nevezetesen sem azon terjedelemben sem azon alakban a bihari petitió tárgyalásakor Nagy Károly ur által elmondva nem volt, mint a mely terjedelemben s mint a mely alakban az jelenleg a sajtó útján napvilágot látott.* Minél fogva egy el nem mondott beszédet mint hevenyében rögtönözött választ mutatni be a közönségnek pártesínynek megjárja ugyan, de correct eljárásnak semmi körülmények között nem mondható. Ennél fogva én Nagy Károly urnak a „Békes“ számával megjelent beszédét nem mint olyat hanem mint beszédemre megjelent röpiratszerű közleményt tekinthetem és tekintem. Tekintsem azonban akár egy mint beszédemre adott választ, akár pedig beszédemnek hosszas átgondolás után írott s majd napvilágot látott czáfolatát a dolog lényegére t. i. a tárgy körül megindítandó eszmecsere nézve teljes közömbös lévén: e rövid tájékoztató bevezetés után lássunk dologhoz.

Ha valaki valamit tervez és akar első lényeges feltétel és kellék, hogy tervével teljesen tisztában legyen, hogy határozott és szabatos fogalmával bírjon annak a mit akar. Mert csak egy minden részleteiben átgondolt szabatos tervzet bír azon szerencsével, hogy a gyakorlati kivitelben oly akadályokba nem ütközik, melyek az egész tervezet valóságát minden lépten képtessé s így életre valóságát már előre precariussá teszik. — Tisztába kell jönnünk ennél fogva a megyék kérdésénél is arra nézve, hogy 1848 előtt a törvényhatósági önkormányzat alatt mit értettünk, tisztába kell jönnünk arra nézve, hogy a törvényhatóságok ezen korbéli attributumai megállhatnak-e ma? számolni kell ma-

gunkkal arra nézve, hogy a törvényhatóságoknak minő átalakuláson kell által menniök, hogy a nemzetnek 1848-ban szabad akaratából lényegesen megváltoztatott államgépezetébe úgy illjenek be, hogy azok az állam jótékony mozgató s nem akadály kerekeivé váljanak. És éppen ezt tartva szem előtt, hogy a bihari petitió tárgyalásánál általunk e megye jobboldali bizottmányi tagjai által elfoglalt álláspontot igazoljam, a Nagy Károly ur beszédére, illetőleg röpiratára adandó válaszatot következő fejezetekre osztom fel.

I. A törvényhatósági önkormányzat fogalma 1848. előtt. II. A baloldal és a bihari petitió megyéje. III. Nagy Károly ur és a jobboldal megyéje. IV. És végezetre Nagy Károly ur beszédjének cáfolata.

I. A törvényhatósági önkormányzat fogalma 1848 előtt.

Mint tudjuk 1848 előtt hazánk alkotmánya egy kasztnak a nemességnek az emberi méltóság legtermészetesebb attributumával a jogegyenlőséggel kiáltó ellentétben álló kiváltságain nyugvó egy nevezett rendi alkotmány volt. Minden alkotmányos mozgalom jó formán a kiváltságok védelme körül forgott, mely kiváltságokat ha korunk haladó szelleme itt ott fenyegette a nemzet vagy helyesebben a nemesség bennök az alkotmányt látta veszélyeztetve. E kiváltságos szükkeblülségből önkényt folyt a törekvés egy folyni be a törvények alkotására, hogy az alkotandó törvények e kiváltságokat csak szilárdítsák s azoknak valahogy ne praedjudicáljanak mire az utasítással ellátott s szükség esetében még vissza is hívható követek igen kényelmes eszközült mutatkoztak. A törvények alkotására gyakorolt ezen egyes befolyás volt a megyéknek egyik leglényegesebb joguk. Másik lényeges joga állott a megyének abban, hogy a befolyásával alkotott törvényeket területén önmagá hajtotta végre s azoknak megtartása felett első sorban önmaga örködött, mihez azt adjuk, hogy bizonyos esetekben tételes törvények hiányában még azon statutumokat is hozhatott, tehát saját területére statutumokat alkothatott, s ezen kívül az igazságot választott bírával önmaga szolgáltatatta ki. teljesen indokolt volt ha magát autonom erkölcsi testületnek nevezte, mert hiszen e szó autonomia e két görög szó összetétele *autos* = önmaga és *nomos* = törvény. Autonomia tehát — törvényhatóság. Hogy mint önálló tényezők a honvédelmezés körül is megjelentek a megyék, arra nemcsak maga a *vármegye* elnevezés, de a megyei, később megszüntetett banderiumok, ismét későbbben a francia háborúig divatos nemesi insurrectio története utal. — A közbiztonság- és rend kezelése saját területén hasonlóul a megyét illeté s ki ne emlékeznék még azon *boldog* időre, midőn a megye közrendőri hatósága jogában látta magát sértve ha egy idegen megye pandurja a bűnöst valamely más megye területén merte üldözni. A mennyiben végül a megye választott tisztviselőivel maga kormányozta önmagát, autocrat testület is volt vagyis önkormányzattal bírt; s így értelmezendő szerény nézetem szerint a minden ember száján forgó *törvényhatósági önkormányzat*, ha bár hibásan e két szó: *törvényhatóság* (autonomia) és *önkormányzat* (autocratia) a gyakorlatban mint egymással egyenértékű sokszor feleséreltetett, dacára azon lényeges kü-

lönbségnek, melyet a fogalmak magukban rejtenek.

Melyik jogát vesztette el a megye mint olyan legelőször a viszonyok és körülmények kényszerítő hatalma alatt; felelet elvesztette azt, melyre nézve a körülmények, hazánk sajátságos és viszontagságos helyzeténél fogva leghamarabb fejlettek parancsoló szükséggé, tehát azon jogát hogy mint önálló tényező jelenjék meghonvédelem terén. Nem is említve azt, hogy már 1550. felmértült szüksége a honvédelem gyökeres átalakításának, midőn Verancsics határozottan kimondja, *hogy zsoldos katonára van szükség és pedig olyanra ki gyermek korától fogva megedzetett ki kényelem polgári ügyek s nő keble után nem sóvárog.* (Lásd Horváth Mihály kis. tört. munk.) tény az, hogy XIV. Lajos példája s hódítási törekvései ki az állandó hadrendszert hozta be országába, más fejedelmeket is hasonló honvédelmi rendszerhez folytatni kényszerítettek s így lőn, hogy 1715-ki országgyűlésre küldött királyi propositiók a nemesi insurrectiót csak éppen mint szükségben segítő expedienst említik. S így a megyék bástyáin belől táborozó nemesség a honvédelemnek addig csak nem kizárólagos köteletségétől de egyszersmind jogától elesett. Másik talán mondhatni leglényegesebb jogát t. i. a törvényhozásra, választott és utasítással ellátott követe által gyakorolt egyes befolyását elveszté a megye 1848-ban a népképviselőten nyugvó alkotmány és felelős kormányzati rendszer életbeléptetésével s ha kérdezzük parancsolták-e ezt a körülmények, követelték-e a kor haladó szelleme, hazánk történelmére utalunk mindenkit s ez megfogja adni az *igenlő* feleletet. Akarjuk-e a rend és közbiztonság feletti örködést továbbra is a megyék helyhatósági jogkörében hagyni, attól függ mit fognak újból parancsolni a körülmények, nem fogja-e e téren is a megyét mint tehetetlen nehézkos institutiót kigúnyolni a gyakorlat iskolája. Mindenki óhajtaná, hogy ne egy legyen de sajnos, hogy a tények az ellenkezőt látszanak igazolni. A legközelebb alkotott törvény a bírói hatalom gyakorlatáról az igazságszolgáltatás nem csekély fontosságú attributumát vonta el a megyéktől, hogy azt mint országos ügyet a nemzet összegének s fejedelmének mint a mely monarchicus államunkban az ő időkben is a korona joga volt, adja által. —

A megyei intézménynek kétséget sem szenved, hogy megvoltak a maga előnyei akkor, midőn a nemzet nem az ő akaratának kifolyása gyanánt tekinthető, senkinek nem felelős s folyton idegen helyről sugalmazott kormány által igazgattatott, hogy ez ellenében kivált midőn országgyűlések sokszor évtizedeken át nem tartattak, a megyékben rejlő vis inertiae, sőt ellenállási jog egyik hatalmas védve volt egy a nemzet függetlenségének mint alkotmányának azt csak az merné tagadni ki a történelmet meghamisítani nem átálja. Ez előny mellett azonban volt a megyei rendszernek egy ennél sokkal nagyobb hátránya, mely abban állt, hogy gyűlései mint megannyi provincialis parlamentek irányadólag folytak be az országgyűlés menetére, s követeiket sokszor valamely üdvös a nemzetre nézve csaknem elodázhatlan újításnál ellenkező irányú utasítással látva el, lidére nyomással nehezédtek azon testület működésére, melynél pedig egyáltalán nem hiányoztak a vi-

lágosan ható s folyton javítást sürgető szabad-
elvtű férfiak, de kiknek minden erejük a me-
gyék ellenében megtört. Másik hátránya a me-
gyéknek ismét abban állt, hogy oly kérdések-
nél, melyek körül vállvetve kell vala összetar-
taniok a szerint a mint egy vagy több megyét
sikertült bizonyos befolyások által megnyerni a
heterogén kormány törekvéseknek, egymás kö-
zött meghasonlva s nem adva méltó kifejezést
a nemzet egységének a nemzet tömböt fenye-
geték szétbomlással; és éppen ebben rejlett fő
oka ismét annak, hogy a megyék alkotmány
mellett vívott küzdelme nem egyéb volt mint a vé-
delem guerilla harca. És valljon azok kik a nép-
képviselési rendszer s parlamentarizmus felelős kor-
mányformá mellett, mely ellenében a törvények
feletti örökös szükség a megyékre nézve meg-
szűnt s magára a minden évben tartandó par-
lamentre szállott át, — ma még mindig a me-
gyék régi dicsőségén merengve, az országot új-
52 kis országra akarják szétdarabolva látni s a
nemzet parlamentének 52 kis provinciaális par-
lamentet akarnak ellenébe állítani, s ez által
a nemzet haladását a hagyomány nyűgeibe
akarják békőzni, nem méltán nevezhetők-e *anya-
gyilkosoknak*, ha mi kik ily megyéket nem aka-
runk apagyilkosakká nyilvánítatni s mely apa-
gyilkossági vádat Nagy Károly ur is jónak lát-
ja röpiratában fejünkhez sújtani. — Es így ér-
telmezett megyék uraim azok, melyek ellen mi
a jobboldal s azok közt én is küzdök a bihari
petitio tárgyalásakor.

Azonban szinte hallom azon ellenvetést, mely
így hangzik: *de hát ki akar ma ilyen megyéket?*
felelet: a baloldal. Jön tehát: *a baloldal és a bi-
hari petitio megyéje.*

(Folytatása következik.)

Hordjunk téglát a szarvasi főiskola épületéhez.

(s) „Egy kő még nem ház, egy téglát még
nem épület: de sok kő és sok téglát rendszer-
esen egymáshoz illesztve alakít házakat, falu-
kat, városokat.“ E szavakkal kezdé meg nagy
hazánk fia Széchenyi István még 1840-ben be-
szédét valamelyik vármegyénk gyűlésén, midőn
a selyemtenyészést oly kő gyanánt említette
fel, mely hazánk ipara felvirágoztatásában hi-
vatva volna nem utolsó szerepet játszani.

E szavak jutottak eszembe, mikor a békési
ev. esperesség elnöksége által, a szarvasi iskola
épületének tágítására kibocsátott aláírási ívet
láttam; miután eredetileg néhai Tessedik szar-
vasi lelkész által, az a gymnasium és selyem-
tenyészést intézetnek volt szánva, és — ha jól
értesültem — főképp néhai Boczko, szarvasi lel-

kész befolyásának köszönhető, hogy azon inté-
zet az alföld múzsák szentélyévé alakult.

„A békési ágost. hitv. evang. esperesség elhatá-
rozta az általa fentartott szarvasi főgymnasium szá-
mára a fentartó gyűlekezetek e cím alatti terhelése
nélkül, egy főiskolai hallgató-termet, és 8 tég és
célszerű új tantermet építeni. E végett a tanoda ne-
mes barátainak jelen ív nyitattik önkéntes adomá-
nyok aláírására. B.-Csabán, január 5-én 1869.
Az esperességi elnökség: Kemény Mihály esp. fel-
ügyelő. Szabó György esperes.“

E felirattal ellátott rovatolt ívek bocsátottak
szét a mult év első hetében a nevezett főiskola
nemeskeblű barátaihoz, a kitűzött cél elérése
végett.

Legelső ellenvetés mai nap, a hol legio azon
szent célok száma, melyekre aláírási ívek jön-
nek honunk lakóihoz, azon kérdés: vajlon kor-
szerű-e ezt kegyelt és szeretettel ápolott főisko-
lánk érdekében épen ez évben tenni, hol első
rendben az árvíz által károsultak s a honvédek
menyhelyének felállítására veszik felebaráti sze-
retetünket igénybe, hogy elhallgassam Batthyány
Lajos és Mátyás király emlékére nyitott íveket
és ama számtalan egyéb templomok és iskolák
számára gyűjtő kéregetőket? Azonban, ha a
felirat költsé napját nézzük: úgy látjuk, hogy
már azóta egy egész év folyt le, és alkalmá-
sint csak az készítette az illetőket (miután ké-
regetők úgy is szűnet nélkül fognak ostromolni)
azzal előtérbe lépni s be nem várni míg az ily
közélokra nyitott ívek gyérülnek; hogy azon
célba vett építkezés, mely főiskolánk mind in-
tensív, mind extensív virágzása következtében
már elodázhatlan szükséggé, mulasztatlan kö-
telességgé vált, valahára létre is jöhessen.

Legyen itt szabad a t. c. közönség könnyebb
tájékoztathatósága végett e helyen néhány észrevé-
telt tenni, melyből különösen saját megyénk
közönsége, mely ezen immár országos művelési
tényezővé vált intézetünket kebelében virágozni
látja, kivessze, minő kincset bir ezen tanintézet-
ben, és mennyire méltó az arra, hogy e me-
gyének minden rendű és felekeztű lakosa általa ér-
deklődjék.

Főalapítói ezen intézetnek a szarvasi rom.
kath. földes uraságok: gr. Bolza, gr. Batthyány
hg. Mitrovsky és gr. Eszterházy (Inkey) t.
Boczko Dániel és a békési esperesség evang.
lelkészei, tanítói s egyház-gyűlekezetei voltak,
mely utóbbiak ugyan már 1802. mindjárt a
gymnasium keletkezése óta, míg annak székhelye
még M.-Berény volt, tartották volt fenn azt.

A szarvasi földes uraságok azonban, részint
belátva egy saját városukban létező ilyenmü
intézetnek, lakhelyüknek mind szellemi mind
anyagi gyarapodására beható horderejét, részint
hogy uradalmi tiszteik fiaik neveltetését köny-

nyebben eszközölhessék és ne kénytelenítessenek
a közvizsgák és az isk. év nyitása alkalmá-
val (a nyári legsürgősb gazdasági munka-ide-
szakában) fiaik érdekében távozni; öt egész
telket hasítottak ki s legjobb minőségű közle-
gelőből (akkor még segregatio nem lévén) az
iskola javára, és mindjárt az adományozás al-
kalmával kikötötték volt maguknak, hogy az
iskolába rom. kath. tisztjeiknek fia is minden
akadály nélkül rendes tanulóul befogadtassa-
nak. Ékép történt, hogy míg más evang. fő-
iskolánkba rom. kath. ifjaknak tilos volt járni,
és nem egy intézvény jött homi evang. intéze-
teinkhez e tárgyban; addig Szarvason az ura-
ságok kívánalmára, az illető püspök tudtával
mindég a helybeli plébános vallási oktatására
biztatván a rom. kath. növendékek, már a 30-as
évek óta minden felekezet számára nyitva ál-
lottak a szarvasi főiskola tantermei, annyira,
hogy a tanulók valláskülönbség nélkül még a
tápiószentcsanakban is részesítették.

Onnan nem is esekély hazánkban azon me-
gyénkbeli férfiak száma, kik — közel birván
eme célszerűen felszerelt tanintézetet, első ok-
tatásukat itt nyerték; s van nem csak egy-kettő
azok közt olyan is, kit nem csak e megye, ha-
nem egész magyar hazánk is büszkén vall ma-
gáéknak. Minél fogva bizton is reményljük, hogy
a jelenleg célbavett építkezés létrehozatalában
Békesmegye határain túl is számosan lesznek,
kik már hálaból azon intézet iránt, melynek
első képeztetésüket köszönik, nem fognak késni
kegyelet-adományait beszoigaltatni.

Azonban mint mindennek, úgy e tanodának
is lökést adott a forradalom. Hogy elhallgas-
sam az 50-es évek elején az akkori kormány
azon rendszabályát, melynélfogva intézeteinket
— ha nem sietünk azokat az 1849-ben kibo-
csátott „Organisationsentwurf“ szerint beren-
dezni s 12 tanárral ellátni — bezárással fenye-
gette, legalább nyilvános jellegűtől megfosz-
totta és csak mint magánintézeteket tűrt, ifja-
inkat, a mint ezekből kikerültek, a kormány
által nyilvánosoknak elismert intézetekhez utál-
ván érettségi vizsgák letétele végett; hogy el-
hallgassam a szarvasi iskolát fentartó békési ev.
esperességi patronatus hosszas küzdelmeit a kor-
mánnal szemben, melyek főtartalma örökös
ajkialtás volt: „ne kívánja a m. kormány
anyagi erejüket túlhaladó követeléseket teljesí-
tést, és érje be azzal, ha kevesebb tanárral és ren-
delkezésünkre álló esekélyebb anyagi erővel is,
nemes verseny és szorgalom által szintén el-
érendjük az általa gymnasiumoknak kitűzött
képeztetési fokot:“ végre még is csak meg
kellett értenünk az akkori idők intő szózatát,
feszítsük meg minden erőnket, a mint csak bir-
juk és teremtsünk a semmiből; ha csak orszá-

TÁRCA.

Emlékezzünk régiokról.

(Folytatás.)

(H. T.) 123. lap. 1791. Szomoruan értjük Heves és
Borsod Vármegyéből, hogy ott a Szegénység némely
gyökereket ás a földből, azokat meg szárazítja, meg örli
s az ekképen készült lisztből süt kenyeret; mellyel igyek-
szik magát az éhel halástól megmenteni. — Nagy szük-
séget irnak Bihar s Tsongrád Vármegyékben is.
(Isten óvjon bennünket ily szük évtől. K.)

125. lap. Dömsöd Január 20-án. Itt még mind ed-
dig szép idők járnak, és a bodza fák virágozni kezde-
nek. A tavasztól félünk hogy ki pótolja a tél el-
mulatott, a honnan szántogatni is kezdenek embereink
tavaszi alá. (Tehát 79 évvel ezelőtt, körülbelül ilyen for-
ma tél lehetett, mint a mostani; de ily sok heteken ál-
tal tartott esőzést nem emlit krónikánk. K.)

147. lap. Hollandia Gröningén Tartományának Hogo-
sand nevezetű helységében egy Meyer nevű híres Bá-
ba halálozott meg mostanság 83 esztendőskorában. —
Utolsó 40 esztendőben feljegyzette hány Gyermekeknek
segítette világra való jöveleket, s 7287-re telt azoknak
számok. (Ez már lehetett igazi bábai tekintély. K.)

154. lap. Pozson Febr. 4-én 1791. Este Bál tartat-
ott a Primásnál, melyben igen vigan mulatták magokat
a Felsőgek éjjeli 11 óráig. Ferentz Fő Herczegné so-
kat táncolt; a Nápolyi Király is össze ütötte néhány-
szor bokáját a magyar nótára. — (Tele van krónikánk
adatokkal, hogy az akkori Nápolyi király mily vonza-
lomal viseltetett nemzetünk iránt. K.)

155. lap. Nógrád Vármegyéből írják hogy ott a szé-

nének öle 100, a szalmáé pedig 30 frt. A búzának ki-
laja 5, a zabé 2 frt. Minthogy a szegénység harmadá-
ba, sőt feléért sem telelheti marháját, s el nem adhatja:
tehát mit van mit tenni egyebet, hanem hogy le vágja
s a husát füstre rakja. A lovával ezt nem teheti, azért
is kinyitja neki az istállót, s tsapja a hóval virágozó ré-
tekre, csak hogy tulajdon szemével ne kénytelenítessék
annak veszítet látni. (Nekünk is ily forma nyomoruságos
állapotunk volt az 1863. évi télben. K.)

211. lap. Péts Febr. 6-án. Nagy fájdalommal olvas-
tuk az Urak Leveleiből hogy kedves Hazánkban némely
részeiben oly nyomoruságra jutottak légyen Magyar
Atyánkfiai közül sokan, hogy holmi gyökerekből s gyé-
keny tövekből készített elességgel kénytelenítessenek ma-
gokat az éhel halástól meg menteni. Mi nálunk tsupán
a széna drága, a bornak s gabonának ellenben mi arra
sintsen. (Tehát úgy látszik, hogy az évben még sem
volt általános szükség az országban, s csak is a vasúti
közlekedés hiányzott a gyors segély eszközzésére. K.)

428. lap. Szikszó (Abaujan) Mártiusnak 30-án 1791.
Nálunk a tavasz minden kellemettségével köszöntött
bé, de már néhány naptól fogva szomorú és esős időre
váltott, hideg szelek és fergegek tserélik fel a Feb-
ruáriusi s Martziusi szép napokat, és valaminthogy tsak
három négy hetekkel is úgy vélekedtünk vala még ez
előtt hogy a mult szük esztendőbeli szenvedéseinket
hathatosan fogja enyhíteni az idei szüret és aratás, most
már szinte úgy hanyatlak reményeségünk, mert a fák gyü-
möltséi, mellyeket a mult hónapi verőfény ki tsalogatott
többnyire mind a kemény hideg áldozatai levének. —
(Adná Isten, hogy ily tavasz ne következne be reánk
is a folytonos lanyha időjárás után. K.)

601. lap. Közlelbi levelünkben emlékeztünk volt a
keresztes Dámák Rendjéről, de a helynek szük volta

miatt be nem iktathattuk a históriáját. Eleonora III. Fer-
dinánd Tsászár Hitvese volt ezen Rendnek a Fundálója,
melyre következő történet szolgáltatott alkalmatosságot
a buzgó Tsászárnának. — 1668. esztendőben Febr. 2-a
éjtszakáján oly nagy tűz támadott a Ts. Palotában, ép-
pen a Tsászárné lakó helye alatt, hogy maga is nehe-
zen menekedhetett aluvó szobájából a Tsászárné, sok
drágaságai mind oda égtek. Mindenek felett sajnálotta
egy kis keresztjét, mely Krisztus Urunk kereszt-fájából
készült, s aranyba volt foglalva. Azonban 5 nap mulva
kikerül a pernyés dűledékek alól a keresztetske. A mint
t. i. áskált volna egy napszámos, felvetette azt a maga
ásójával. Kimondhatatlan öröme volt a Tsászárnának. —
Az akkori Bétsi Érsek Fridrik Filep Herczeg Sz. Gyü-
lés rendelt a kereszt megmaradása módjának ki nyo-
mozása végett. A Sz. Szék abban állapodott meg hos-
zas tanácskozásai s tapogatódzásai után, hogy a kereszt-
nek tsuda által kellett épen maradni a tűzben. Hogy
tehát a kegyes Tsászárné örökre fenn marasztassa ezen
tsudának és a kereszthez viseltető jó indulatjának emlé-
kezetét, úgy állította fel a Keresztes Dámák Rendjét —
oly határozás alatt, hogy annak mindenkor a Tsászár-
né legyenek pártfogó Asszonyai. (Stern Kreuz Orden.
Tsillag Kereszt Rendnek) nevezte a Rendet, nem a
jelről, mellyet fekete pántlikán viselnek a Rendbeli Dá-
mák, Mellyeknek bal részén, hanem azon négy fényes
tsillagokról, mellyek kereszt formára szemléltetnek az
északi részén, ugyanazért Kereszt Tsillagnak is neve-
zik. Az említett Rendjelt nekünk is volt szerencsénk
szemlélni, de azon nintsen semmi Tsillag, hanem csupán
kereszt, mely is két fejtű sasra vagy helyhezve. Az
egész jel aranyból készült, egy huszas nagyságu, lapos
és hosszas kerekded formájú. (A kik nem tudták, érde-
kes tudni az eredetét. K.)

B. B.

gos egyéb hasonló tanintézetek megett elmaradni nem akarunk, és azokkal egy színvonalra emelkedni komolyan szándékozunk.

Meghozta így a compulsorium, a kivülről való erkölcsi nyomás azt, minnek szükségét ugyan már a 40-es évek elején mind az, ki nyilvános oktatással foglalkozott jól belátta és érezte. Azonban mi tagadás benne; ha a nyomás nem jön és minden meghagyatik a maga régi kerékvágásában, aligha történt volna valami! De most kellett tenni; kellett pedig sietve, mert legszentebb érdekeink lettek megtámadással fenyegetve.

A reactio minden emeltyűt mozgásba hozott, és már szalíngóztak oly hírek: „ha az evangélikusok nem igyekezendnek szarvasi iskolájukat mint főgymnasiumot fentartani; az adományozó uraságok, melyek azon feltételhez kötötték volt földadományukat, hogy „főiskolára” teszik alapítványukat, a kormány által oda fognak hangoltatni, hogy azt visszavevén, majd rom. kath. főgymnasium szándékolatik Szarvason felállítani.” Ha bár ez csak hír volt, és nagy kérdés, vajon az ilyen fictio juris által céltérthettek volna-e az illetők: még is elég volt arra, hogy a kedélyeket izgalomba hozza; hogy az a rész, mely ez anyagi áldozatoktól visszaretent, csak mint algyimnasiumot kívánta a szarvasi tanodát fentartani, — azok ellenben, kik ama fentidézett hírek befolyást engedtek magukra — ezek közt különösen az akkori tanárok mind, — úgy szintén a szarvasi ev. egyház és Szarvas városának minden még rom. kath. lakosa is, mint főiskolát kívánta az intézetet berendezve és fentartva látni. Noha a fentemlített hír a nagylelkű uradalmak által aligha vétetett volna fogadható; még is a következő idő fényesen igazolta azoknak nézete helyes voltát, kik az anyagi áldozatoktól vissza nem ijedvén, nem tudtak nyugodni, míg tanodájukat a kor színvonalára nem emelték és bár nagy megerőltetéssel, még is mint főgymnasiumot tartották fen.

El nem hallgathatunk itt egy nevet, mely ha születési fény nem környezi is, még ellene sem vitathatja meg töle — ha ugyan lehetett azon szelid lelkületű buzgó magyar hazafinak ellene — hogy kifejtett ügybuzgósága által halhatatlanná tette magát a szarvasi tanoda évenlékeiben, értem b. e. Somogyi Sándor tisztartó urat, ki a dolognak élére állván, szónokul s tolmácsul hol egy hol más tanárt magával ragadva, gazdagnál szegénynél egyformán bekapogott, önkényes aláírások utján kegyadományokat gyűjtött, míg csak egy tanszéknek meg nem vetette alapját.¹⁾ Nem késtek magok a tanár urak sem szerény évi jövedelmük dacára, ki 50, ki 40 forintnyi alapítványt tenni, hogy így saját példaadásukkal is buzdítsák a főiskola iránt érdekelt feleket; mert ha egy szegény tanár annyit tett, csak illő volt, hogy Szarvas városának vagyosabb polgárai, kik az iskolából tetemes anyagi hasznot is várhattak, még többet tegyenek! Igaz, nem hiányoztak akkor sem roszakaró rágalmazók, kik a tanárok amaz áldozatkészségét arra magyarázták, hogy hivatalos állásaikat féltik, ha az intézet bukni talál. Hanem, hogy ez csak a légből kapott rágalom és rossz akarat lehetett; — ha másból nem, leginkább azon körülményből volt észlelhető, hogyha iskoláinkat tekintve országszerte szegények voltunk anyagilag, még is semmiben sem volt az ország oly szegény mint tanároknak, annyira, hogy csak úgy kapkodtak rajtuk és azon időszakban középszerű erők is könnyen nyerhettek alkalmat.

Most a szarvasi nemeskeblű evang. egyház, hogy megmutassa, miszerint a kor irtó szavát érti, s azokat kik irigy szemmel nézvé a főiskola által a város illetén emelkedését nem szüntek Szarvas ellen, mint főgymnasium, a nem alkalmas helyiség ellen kikelni, elnémita: két tanszék fentartását vállalta magára. Ezt nyomban követte a város-községének előljárósága, mely szintén belátván, hogy itt minden felekezet érdekelve van, és be akarva mutatni mikép jól fogja fel lakosainak anyagi érdekeit is; nagylelkűen hasonlóképen tett egy tanszékre alapítványt.

A régiebb alapítványok elégségesek lévén 5 tanár fentartására, az újabb áldozatok által még 4-nek fentartása lévén biztosítva: már csak három tanszék hiányzott ahoz, hogy a kormány által követelt „Organisationsentwurf”nak, mely 12 tanárt kívánt elég tétessék.

Akkor az idő szerinti esperes, b. e. Placsko

István 1854-ki új évi üdvözlétével az esperességre alá tartozó gyülekezetet a leghathatósabbban buzdította. A velőknek oszlásokig ható szent ihlettségtől áthatott szózatával nem szünt meg buzdítani: „Ha Szarvas egy maga annyit tesz: — úgy mond — csak fog a többi gyülekezet a békési esperességben együttvéve annyit tudni áldozni, hogy még 3 tanár évi fizetése bitosittasék!”²⁾

Nem is maradt a felejthetlen Pl. J. körlevele, melyet most olvasva tudunk csak kellőképpen méltányolni, kiáltó hang a pusztában.²⁾

Ugyanazon év (1854) Orsházán tartott esp. gyűlésen Szeberényi Gusztáv, jelenleg buzgón működő esperes lépett elő az indítvánnyal: „Ha Szarvas annyit tesz: illő, hogy a békési esperesség egyéb gyülekezetei se maradjanak el a szent ügy előmozdításában, s tervezett 3000 ftnyi évi adományt mely az esperesség egyes egyházai által lélekszám arányilag elvállaltatván, évenként lenne lerovandó.” — Es amit még 1853-ban leheltenek gondoltunk, — hol egy évvel előbb jó formán a „lenni vagy nem lenni” kérdéssel álltunk szemben: ha nem is minden irányban, még is sok tekintetben biztosítva láttuk legalább azt az egyet, hogy a szarvasi főiskola semmi esetre sem fog algyimnasiummá összetörpülni! Mert a nemeskeblű egyházak nagylelkűen elvállalták e terhet, egyetlenegynek kivételével, melynek szomorú dicsőségét a többi ugyan nem irigyli; — elvállalták, igazolván azt, hogy termékenyítőbb a lassu csendes eső, mely folytonosan hat, mint a zápor, és adnak bizonyosságot amaz angol közmondás igaz voltáról, hogy: „a tudomány hatalom!”

Akkor hozatott főtanodánk fentartására kiható ama jótékony végzés is, hogy minden ez esperességbe jutó egyházi vagy iskolai hivatalnok, mind az, ki hivatalos állását az esperesség határain belül is jövedelmezőbbel felcseréli: mulhatlan kötelességének tartsa, egyszer mindenkorra alapítványt tenni az esperesség kebelében létező szarvasi főtanodára. Hasonlóképp felkeresetni határozattak egyes gyülekezeteinkben az u. n. honoratorok, u. m. megyei tisztviselők, ügyvédek, orvosok, jegyzők, uradalmi tiszttek, szóval mind azok, kikre nézve fiaik neveltetése tekintetéből valóságos áldás volt oly közel teljesen felszerelt főgymnasiumot bírhatni, hogy e kincs megőrzésére és tovább fejlesztésére alapítványokat tegyenek. A lelkészek és tanítók többsége alapítványát aképen tette, hogy az által saját gyülekezetének az arra eső évenkénti járulékát könnyebben viselni segítse. Mások azonban — azt tartván, hogy ily úton a főiskola vagyona nem szaporodhatik, másrészt saját gyülekezetük iránti kegyeletük kimutatására ezer meg ezer más alkalom is kínálkozik — alapítványaikat külön tették — a kik tették.

Ekképen keletkezett sok lelkész, tanár és tanító részéről hol 200, hol 100, hol 60, 20 ftig alapítvány, melyet a ki le nem fizetett, még most is folyvást beszovalgatja annak kamatait.

Ujabb időkben ugyanis t. Boczko Dániel 1800 ftot a tanszéki pénzalaphoz, 800 ftot stipendiumokra, t. Urszinyi Andor 500 ftot stipendiumra, B. Podmaniczki Frigyes ö méltósága 1000 ftot a tanító képezdésre alapítványozott.³⁾

Annyi bizonyos, hogy számos nem egyházi s nem iskolai hivatalnok e tanodát mint már kész intézetet elő találván, számos honorator, mesterember és földmives mind maga mind gyermekei számára felhasználta a kész, a nélkül, hogy sokat törte volna fejét, honnan keletkezett és mily sok keserves munka által keresett fillérek eredménye az!

A kik vagy közvetlenül magok, vagy fiaik neveltetésében élveztek ez alföldi múzsák templomának üdítő és élesztő sugarait: itt az idő, hol legszentebb tartozásukat lerovogathatják, kegyeletüket kimutathatják. Illő, hogy a társadalom egyéb tisztességes tagjai is, kiknek nevei az alapítványozók sorában még nem olvashatók, segítség e terhet viselni, különösen most, mikor nagyobbszerű építkezés akar fogadható vétetni.

Fel tehát e főiskolának közel távol lakó, valaha volt növendékei! Fel, lelkes atyák, kik itt közel majdnem szemetek láttára kísérhettétek fiaitok növeltetését: mutassátok meg, hogy meggyénk, esperességünk méltó azon kincsre, elődeink buzgalmának e reánk szállt emlékére, melyet erős hit és nemes tudományomj felállított; — majd kivül majd belől fenyegető veszélyek és viharok ellen szerencsésen megóvott, és mindeddig Isten segítségével oly minőségben

tart fen, hogy hazánk bár mely hasonló tanintézetével bátran kiállhatja a versenyt!

- 1) Azontul sem szünt meg minden adandó alkalmakat felhasználni a gyűjtött tőke gyarapítására, annyira hogy folytatott gyűjtés és ügyes kezelés által, ha jól értesültem, ma holnap még egy másik tanszék alapja is meg lesz vetve.
- 2) Annival inkább nem, hogy váratlan kimulta után az utána következett esperesek: Nt. Horváth Sámuel, Torkos Károly, b. e. Haviár Dániel és Szeberényi Gusztáv ugyan azon szellemben folytatták a Pl. J. által kezdeményezett szent ügyet.
- 3) Egyébíránt az alapítványozókról részletes kimerítő tudósítást hoznak az 1857, 1858 és 1859 és azontul is Nt. Tatay István igazgató úr által kibocsátott tanodai programok.

Törvényszéki osarnok.

Békésvármegye bünyenyítő törvényszékének 1870. jan. 24. nyilvánosan tartott ülése.

Elnök: Jancsovcics Pál. Birák: Németh J., Novák K., Nyikora M., Szánthó A. Vádló: Kertay Zs.

Emberölés. Ör. Perei János, Balog János szomszédjának azon üzenetére, hogy a beltelküket elválasztó s dülfőfőben levő kerítésen igazítson, — fiával: Jánossal és Sándorral, a szükséges szereket magukkal vive, Balog János udvarára átmásztak s szomszédjuk fiának: Balog Mihálynak közreműködésével a kerítést két águssal meg is támasztották. S ör. Perei János és 2 fia látva a kerítés aljának hézagot voltát, hogy egy füst alatt ezen is segítsenek, a kerítés mentébe, ettől körülbelül másfél láb távolságra, Balog János tudta s engedelmé nélkül elkezdtek a földet ásni s a kerítés tövére hányni. De veszedelmükre. Mert az egész mütét alatt a házában ben volt Balog Jánost e körülményre fia figyelmeztetvén, az, Balog János és ör. Perei János s fiai között verekedést fejlesztett, — minek szomorú eredménye: Balog János agyonverése vala.

E büntényre nézve a vizsgálat megindítván s a hullának szakértők által történt megsemlélése s felboncolása s a verekedésben résztvevők és a tanúk kihallgatása után befejeztetvén, mert a szóban forgó büntény főbenjáró s így az nem a sommás eljárás tárgya, — a vizsgálati iratok alapján a törvényszék ör. Perei János és két fia: János és Sándornak emberölés miatti perbe fogatását elrendelte s a büntény elkövetésével leginkább terhelt ör. és if. Perei Jánosnak további letartóztatását kimondta.

A jan. 25-én nyilvánosan tartott ülésben elnök Jancsovcics Pál. Birák a fentebbiek. Vádló Kertay Zs. Védő Szigethy L.

Emberölés. Cs. Argyellán Mihálynak — szántóföldjéről — a mult év nyarán egy ekéje, taligástól, ellopattván, gyanuja legközelebbi szomszédja, Kétegyháza községében közönségesen ismert tolvaj: Rótár Mitrura esett. Cs. Argyellán Mihály ebbeli gyanuja következtében Rótár Mitrut folytonosan szemmel tartá. Így történt, hogy ő, a lopást követő harmadnapon, a fiával, Rótár Györgygel egy jól megrakott kocsin, a földje végén elmenő uton hazafelé koczogató Rótár Mitrut megállítá s elmondva gyanuját, felkérte ekéjének visszaadására. De mivel ez a lopást kerekén tagadta, Cs. Argyellán Mihály nem törődve annak szidalmával, a kocsi megmozdította és — az ekének egy zsákba, meg a szalmába elrejtett egyes darabjait meg is találta. Mely körülmény, hozzá véve Rótár Mitrurak konok tagadását, Cs. Argyellán Mihályt indulatba hozá s amazt hajánál fogva a kocsirol lerántván, a kezében levő bottal agyba-főbe verte. S a szerencsétlen a verés ideje alatt a helyszínére megérkezett Argyellán Tógyer és Onucz s kiválólag az előbbi által is — a mint ezt Rótár György vallja — bántalmaztatván; míg nem végre általuk a már tökéletesen megkínózva s eszméletlen kívül volt nevezett Rótár Mitrut saját kocsijára tétetett s a község házához — innen pedig lakására vitetett, a hol nemsokára meg is halt.

Cs. Argyellán Mihály a tényt t. i. azt, hogy ő Rótár Mitrut ütögette, beismeri, de Rótár György vallomására vonatkozólag kinyilatkoztatja, miszerint sem testvére: Tógyer sem fia: Onucz — a szerencsétlenül járt Rótár Mitrut nem bántalmazta. Ezek különben a bántalmazásbani részvételt tagadják is.

A halál okára nézve az orvosok véleménye oda terjed, miként az, a bal alszáron felületesen futó külső rész viszer megsértése folytán bekövetkezett lassu elvérzés volt ugyan, azonban figyelembe véve, hogy a különben is elsoványodott s tüdőgümösödésben silnő egyén a szenvedett sérelem után félnapig minden orvosi segély nélkül hagyatott, holott a magában véve csekély sértés segély mellett néhány nap alatt behegedhetett volna, a megvérengezett csupán az elmulasztott orvosi segély áldozata s a jelen haláleset az esetlegesen halálosak közé sorozható.

Vádló Cs. Argyellán Mihályt, mint közvetlen tettest,

Argyellán Tógyert és Onuczot pedig, mint bűnrészeseket az emberölésben bűnösöknek kimondatni, érdem szerint megbüntettetni s az elhalt rokonai részére 40 ftt vérdíjnak megfizetésében elmarasztaltatni kéri. Azonban a vérdíjra nézve az elhalt özvegye: Krizsáru Flóra kijelenti, hogy ő férje halálával pénzhez jutni nem akar; minélfogva is ő a vérdíjról lemond.

Míg védő azon kérelmét fejezi ki, miszerint védenecsei, tekintve különösen, hogy az orvosok véleménye szerint a Rótár Mitru végrehajtott sérelmezések feltételül haláli okozók nem valának és tekintve, miszerint Argyellán Tógyert egyedül az elhalt fia: Rótár Györgynek a tényállással összefüggésben nem levő vallomása, Onuczot pedig mi sem terbeli, — a vád alól felmentessenek.

A törvényszék a vizsgálati iratokból kiindulva, mint-hogy az orvosok véleménye szerint Rótár Mitru halálát kapott sérelmei idézték elő és minthogy e sérelmeket Cs. Argyellán Mihály okozá, ezt az emberölésben bűnösnek mondta ki, de minthogy ugyanazon orvosi vélemény szerint Rótár Mitru inkább az elmulasztott orvosi segély áldozata és minthogy nevezett Cs. Argyellán Mihály előlétele feldhethetlen, őt egy évi börtönrre ítélte. Argyellán Tógyert ellenben, minthogy ellenében a vád Rótár György egyedüli s megingatott vallomása által felállítható nem volt, bizonyítékok elégtelenségéből, míg Argyellán Onuczot bizonyíték hiányából felmentette.

Cs. Argyellán Mihály az ítélet meghirdetésekor erős sirásban tört ki s mind ő, mind Tógyert és Onucz az ítéletbe belenyugodott. Vádló föllebbezett.

A lelkek száma Békésmegyében

a most foganatba vett népszámlálás alapján tett előleges sommázás szerint, községenként és járásonként következőképen találtatott:

A csabai járásban: Csabán 29,914 lélek, Gyomán 9,858 lélek, Endrődön 8,951 lélek, Kigyóson 3,549 lélek, összesen 52,272 lélek.

A békési járásban: Békésen 22,985 lélek, M.-Berényben 10,703 l., K.-Tarcán 4,668 l., összesen 38,356 lélek. — (Folyt. és vége a jövő számban.)

Kelt Gyulán jan. 29. 1870. Közli **Szakál Lajos**
a m. népsz. biz. elnöke.

Külföldi rövid hírek.

— **Rocheport** a „Marseillaise”-ben megjelent cikkéért 6 havi börtönrre s 3,000 frank bírságra ítéltetett. Az igazságügyi palota előtt e pernek tárgyalása alatt nagy tömeg gyűlt össze. Az ítélet kihirdetése után egy némely csoportok: „Éljen Rocheport!” kiáltásokat hallattak. Rendzavarások nem fordultak elő.

A római zsinat a „Times” szerint e hó 17-ig 12-szer tartott ülést. Mindannyiszor mise tartatott. Szavazás után 4 bizottmány s 2 birói testület választatott. Sok formáság volt. Számos iratok olvastattak fel s ezenkívül mintegy 50 hosszú latin beszéd tartatott. Az atyáknak

fele már egészen beleunt a dologba. A pápa csalhatlanságának kihirdetése kéretik, nem igen akarnak gyűlni az aláírások. Azok száma még 200-ra sem megy fel.

Angliában Sheffield mellett a munkások között e hó 21-én kihágások merültek fel, mely alkalommal harmincz ház rontatott le.

Drezdában a kamra ugyancsak 21-én a lefegyverkezés iránti indítványt, a kormány ellenzése dacára, nagy többséggel elfogadta.

A suezai csatorná való áthajózásra január 1-én 30 hajó volt bejelentve.

— **Herzen Sándor** jeles orosz publicista s emigrans Párisban, e hó 22-én meghalt. Ő hazája jelen kormányzatának oly kérelhetlen ellensége volt, mint Mazzini a magáénak. Ő tulajdonképen Londonban tartozkodott mindig, szabad orosz sajtót alapított.

Ujdonságok.

× **Sokat panaszkodtunk** az utak rosszóságán, járhatatlanságán. Most azonban örömmel jelezhetjük, miszerint panaszunk meghalgtatott. Az utak annyira a mennyire megjavítottak vagy legalább javítható állapotba helyeztetek. De, hogy félre ne értesünk, rögtön hozzá tesszük, miként egyedül a végre valahára beállott tél fagya ált.

× **A napokban tartott árlejtésen** megyei esendlegények, börtönörök, tisztai és hivatali szolgák részére szükségelt ruhaneműek, és pedig a csizmáknak szállítására Siflis György 1192 frton, a kalap, sapka és nyakendők szállítására Steinfeld Vilmos, — az atilla, köpeny, nadrág stb. szállítását Kálmán Zsigmond 3539 ftt 50 kron vállalta el.

× **A népszámlálás** megyénkben befejeztetett. E szerint Gyulának lakossága 18043 és pedig 8989 férfi, 9054 nő. Csabáé a 30 ezeret nem üti meg egésze.

× **A megyei kórház javára** és pedig a város-háza nagy teremében, február hó 26-án álarcos bál szándékoztak rendeztetni. Mint halljuk, a kórház gondnokja Braun Ignác ur már több rendbeli álarcokról is gondoskodott.

× **A helybeli dal- és zene-egylet** pedig hir szerint a farsang utolsó napjaiban egy bohóc-estélyt fog tartani, s a bejövendő tiszta jövedelem felét a helyben most megalakult torna- és tüzoltó-egylet gyarapítására fordítandja.

— **Berendás Antal** 17 éves asztalos inas hétfőn reggel 8 órakor, gazdája műhelyében magát felakasztotta. Az öngyilkosság oka ismeretlen. — **Kocsis Imre** 19 éves béres pedig gazdája Schriffertnek német-benedeki tanyájáról kedden este 9 óra tájban könnyen öltözve a szomszéd tanyájára megindulván, másnap reggel a két tanya között halva, illetőleg fagyva találtatott.

Vegyes hírek.

— **A képviselőházban** még mindig az 1870. költségvetés feletti tárgyalás van folyamatban. —

— **Fiume város képviselő testülete** az országgyűléshez petíciót intézett az iránt, hogy Magyarországhoz minden tekintetben közvetlenül visszacsatoltassék. —

— **Az udvar** hir szerint Budán fogja tölteni az egész téli idényt, tavasszal pedig Gödöllőre költözik. —

— **Porucz János** a „Federatiunea”-ban a maroszeki tófalvi községbeli zsellérek ügyére vonatkozólag megjelent cikkéért a pesti eskütszék által — enyhítő körülmények miatt — 6 hónapi fogságra s 200 ftt bírságra s a költségek megtérítésére ítéltetett. —

— **Uj-Szönyön**, hol gazdag római telep volt, közelebb, ről egy ásás alkalmával két kriptára akadtak, melyben hamvvedreket és ívegkönyvtartókat s 9 álló helyzetben lévő emberi csontvázat találtak. A találmányok — mint a „B. K.” írja — ép állapotban vannak. —

— **Alvinczen** e hó 19-én reggel erős menydörgés volt hallható. A menydörgés villámlással volt egybekötve s utána közvetlen havazás állott be. —

— **Mint a „B. K.” nek írják:** P.-Szt.-Mihály községében a népszámlálás kereszttülvitele a paraszt nép között izgatottságot idézett elő s különösen a fiatalság zúgolódik. Midőn a fonóban egymásnak szemére vetették, hogy melyik leány milyen idős, a fiatalság pártra oszolva annyira összeverekedett, hogy egy csakhamar halva maradt. A házások között még nagyobb a zavar kinek neje idősebbnek találtatott, elváláson töri fejét. —

— **Somssich Pálnak** a képviselőház tagjai aláírásával kivántak szerencsét nevenapja alkalmából. —

Gazdaszat, ipar, kereskedelem.

Érték- és váltó-árfolyam

a bécsi es. kir. nyilvános tőzsén, január 27-én 1870.
(Eredeti távirat.)

Allamadósság	60.20
5% nemzeti kölcsön	70.25
1860-ki államkölcsön	98.10
Bankrészevények	721.—
Hitelrészevények	260.80
Földterhermentesítési	magyar 78.50
kötvények	bánáti . . . . . 77.—
	erdélyi 75.28
	horvát 83.50

Pénznekem és váltók.

Cs. kir. arany	5.81
Ezüst	120.85
Napoleonkor	—
Londoni váltók	123.20

Hetivásári tudósítás.

Gyula jan. 28. A kerékgyártók és kovácsoknak oly igen kedvező tengelyörök gyilkos ut daczára is, 50—54 szeker helyből és vidékről bevergődött a piacra, hozván fél és negyedrészt terhet jobbjára morzsolt kukuricából, és részben gyengébb buzából. Arpa, zab hiányzott.

Az országos vásárbán a nagy sar és sok ezernyi számban idetódult sertésnyájak több napig itt étetése miatt már 5.50 krról egész 6 fttig feleségázott kukurica árak a nagyobb szükség elmulásával 4.90—80 krig leszálltak.

A könnyebb buzát vékánkint vették szorult emberek 6.50—7.20 krig változó áron kicsiben. A kereskedők semmit sem vettek.

A hizott sertés ára kevés vétel mellett is valamivel emelkedett, sovány magló, fél éves malacok darabja 7—8 fttjával néhány elkelt.

Sz. L.

HIRDETÉSEK?

KELLER és ZSITVAY
ujon nyitott női divat kelme raktárunkban
Pesten Szervitater 6. szám.

Laky A. ékszer árus mellett.

A legjutányosabb áron mindennemű női ruhakelmék, beszövött francia Shawlak, angol plaidek, chinai creponkendők, sima francia lyoni selyem kelmék minden színben és minőségben, kész női felöltők és más itt elő nem sorolt női divatezkek a legjobb minőségben kaphatók.

Vidéki megrendelések a legnagyobb pontossággal és gyorsan teljesítenek, nemkülönbén ruhák elkészítése a legújabb divat szerint eszközöltetik, melyhez egy mintaderek és az alj hossz-mértéke beküldése szükséges.

26) (7—12)

NAGY FERENCZ

könyvkereskedő Gyulán főt Aleser (Paulovitz-féle) házban, ajánlja a n. é. közönség becses figyelmébe az alább következő legújabb irodalmi jelenségeket:

- Corvin papok tüköre ára 2.60 kr.
- Barátfülek 1-ső füzet ára 80 kr.
- A pápa és az egyetemes zsinat írta Janus ára 2 ft.
- Utazás keleten a világsi napok után írta Szemere B. I. kötet ára 2 ft.
- Lengyelország első felosztása írta Laboulaye 80kr.
- Gyulai Pál költeményei füzeve 2, kötve 3 ft.
- Dumas Sándor A pokol torka 2 köt. 2 ft.
- Egy rendörkém titkos naplója ára 1.20 kr.
- Pitaval azaz világhírű bűnesetek tára a Pitaval-féle legérdekeseb esetei 2 köt. 3 ft.
- Oktatási szabályzat a m. k. honvéd lovasság részére 2 ft.
- Az egyház és a házasság egyh. történelmi tanulmány tekintettel a polg. házasságra 60 kr.
- Lehet-e reformpárt? 40 kr.
- Magyar köztársasági bank írta Mudrony Pál 1 ft.
- A socialis kérdésről nemz. gazd. tanulmány írta Lugossy B. 1 ft.
- Kölesönkönyvtár a magyar és német irodalom újabb termékeivel folyton nagyobbítva.
- Olvadás díj 1 óra 80 kr, negyedévre 2 ft mindíg előre fizetve 3 ft betéttel együtt.

Gyulán, Dobay János gyorsajtóján.

A megyéből távollétem miatt csak most értesülvén arról, hogy dr. Kovács István urnak a bihari petíció ellen tartott beszéde saját útján nyilvánosságra hozatott; részint azon elvből, hogy „audiat et altera pars;“ részint azért, mert a haza java mindnyájunk érdeke; részint, hogy a bizottmány többségének ellenkező határozata okadatolt legyen, kötelességemnek ismertem az ellenében tartott beszédemet a mennyire emlékezetembe idézhettem, ugyan azon uton nyilvánosságra hozni. —

Nagy Károly.

Ha egy ismeretlen idegen tekint. bizottmány e terembe lépve hallaná azon erős küzdelmet, melyet az előttünk fekvő tárgy érdemében egymás ellen kifejtettünk, valóban azt hinné, hogy itt nem az öök becsü 1848-ki parlamentarizmus önkormányzatot teremtett törvények alapján pártkülönbség nélkül álló, annak állandósításán, megszilárdításán vetélkedve törekedő férfiak állanak egymással szembe, pedig én megvagyok győződve, hogy mi mindkét pártból egyaránt a demokrat elveket valljuk magunkénak, s egyenlően valljuk, hogy parlamentünk hatalmát a municipiumok felett megkell ugyan tartanunk, de nem szabad a ministerium kezébe több hatalmat központosítani engednünk, mint a mennyi annak a kormányzás felelősség melletti vezethetésére okvetlenül szükséges; mert minden jog, mit annak ezen felül engedtünk a polgárok önkormányzati, polgári és személyes jogaik rovására a democraticus alap lerombolására, s a ministeri káros, sőt veszélyek magvát magába rejtő központosított hatalmi tulesapongás félelmes érdekében történhetik.

Honnan van tehát, hogy egy ily egyszerű kérdésben minő Bihar megye előttünk fekvő körlevele, mely egy kérelmezési jog gyakorlására hívja fel megyénket, és pedig az érdemben, hogy a megyék küszöbön álló rendezése alkalmával, ennek eddig gyakorolt önhatalmát a kebelében bíró-választási joga továbbra is hagyassék meg; vagy ha ez a meghozott törvény után nem lehetne, úgy találtassék ki oly módzat, hogy az ország hatóságai a kinevezéshez kijelölés által befolyást nyerjenek; — s hogy a szolgabírák ezentul is bírnak a rendőri s kisebb polgári ügyek körül bíraskodási joggal; ily a tárgytól messze csapongó, s a régi zsarnok ministeri hatalmat felforgató nemzeti mozgalmakból merített okok s okozatokból igyekeznek bennünket e kérelem támogatásától, illetőleg az országgyűléshez hasonló kérelemmel járulástól visszatartani, holott állásunknál fogva is, mint megye bizottmányi tagok, hivatta vagyunk a megyei municipalis jogok védelmére, azon megyei önkormányzati jognak, melyet öseink bölcsesége századokkal ez előtt, éppen a központi hatalom korlátozásául, a törvények megtartásának ugy felfelé mint lefelé biztos örétül teremtett, s a mely intézmény, hogy ezen hivatásának megfelelt napjainkig, senki kétségbe nem vonja, az éppen a megyék szívóssága által 1848-ban kivívott parlament önkormányzati jog létesítése pedig hangosan igazolja, s most midőn a polgárok közzé az 1848-iki törvények által az összes nép éppen oly nemesen, mint bölcsen felvettett, szükkeblül az önkormányzat egyik leglényegesebb ágától diestelenül teljesen kiszorítani hívják fel e megye közönségét, e kérelem nem pártolásával.

Félek, tisztelt bizottmány! hogy nem hibázom, ha ennek okát csak abban találok, hogy sokan közülünk inkább kívánunk párt embereknak, mint megyei hazafiaknak láttatni; — pedig habár a közjogi kérdéseknek az 1867-ki törvényekben kifejezést nyert megoldása két pártra szakasztott is bennünket, — belkérdéseinknek a parlamentarizmus önkormányzat szigorú követelményeinek megszavazásában csak egy szempontból kellene vezéreltetnünk, s ez a közszabadság feletti örökös, mely parlamentarizmus életünknek a megyei és városi önkormányzattal leendő összhangzásba hozatalában, nem pedig a parlamenti ministerium kezébe központosított hatalomban találja megoldását.

A közszabadság pedig csak úgy őrizhető meg, ha egy részről a megyei és városi hatóságoknak minél tágasabb önkormányzati jog tartatik fel, a központi hatalom mellett; — és másrészt mindkettőnek fenhagyatik, mint előttem szólott dr. Kovács ur is mondotta azon jog továbbra is, hogy a nemzetet érdeklő országos tárgyakra nézve óhajaikat, aggodalmaikat, nézeteiket kifejezhessék s ez érdemben felterjesztést is tehessenek, s felterjesztéseik támogatására a többi hatóságokat is körleveleik által megkereshessék. —

S midőn ezt mindkettőt tisztelt ellenfelem megengedi, mégis Bihar megye kérelmi átiratát általunk hasonló kérelemmel támogatni ellenzi, mert ugymond a felhozott érvek a kérvény fontosságához nem nyújtanak oly alapot, hogy a változott körülményeket figyelembe véve, azt a törvény ellenére kérelmezzük; ellenben én azon meggyőződésben levén, hogy a felhozott érvek igen is alaposak s hogy a petíció semmi törvény ellenest nem kérelmez s általunk sem kérelmeztet, — pártolásra ajánlom.

Dr. Kovács a kérelmi átirat 5-ik pontja indoklása megtámadásával Spanyolország, Frankon és az Osztrák birodalom 1848 előtti éveire hivatkozva állítja, hogy ezekben bár ministerium volt, de felelős parlament nem volt, s ezért nem virágozhatott fel bennök a béke és közszabadság, míg ellenben Angliában 1688-ban a felelős parlament diadalra jutván, mint most nálunk, azóta a ministeri önkény erőre nem vergődhetett, mit Pitt elbocsátása is tanusít, — ebből ki-

tetszik, hogy felelős kormányzati központosítás, kormányzati önkényre nem vezethet, ha a nép nem gyáva; — ez esetben pedig sorát megérdemli.

Szerintem a mily igaz ezen okoskodás első része, ép oly téves a második vagy is Angliát illető része.

Teljesen igaz, hogy Franciaországban Neckerig, Angliában Vilmos királyig, Ausztriában Metternichig a felelősség nélkül kormányzó ministerok alatt nem virágozhatott a közszabadság, s kormányzatuk a törvényhozó test mellett is csak önkényuralom folytatása volt; — de Angliára nézve csalódik azon állításban, hogy ott a parlament előtti felelősségnek diadalra jutása teremtett egyedül a nemzetnek nyugodt s mai napig is kielégítő társadalmi életet, ellenkezőleg azt hiszem, hogy az angol nép által a felelős kormány és parlament mellé az alkotmány bástyájául helyezett önkormányzati joga a népnek, mely által a bár felelős ministeriumnak sem engedtetik meg a központi hatalom vezetésén kívül semmi gyámkodási befolyás a kerületi s városi hatóságokat érdeklő sem policialis, sem bíraskodási ügyekbe, s ezeket ugy szólván a polgárok saját választott policialis hatóságai s választott esküdtszékeik által magok gyakorolják, s a szabad gyűlési joguk csaknem mindennapi gyakorlásával — ha kell — közvelelül örökösödő gyakorolnak a parlament és felelős ministerok irányában; ezek s általában az önkormányzatnak a központi hatalom melletti fokról fokra előbbre vitt vívmányai azok, melyek szerint ma már az utolsó tisztviselő is személyes felelős, ha bármely ministernek törvény ellenes, vagy világos törvényen nem nyugvó rendeletét, az angol polgár, polgári, vagy személyes szabadsága megsértésével teljesíteni merészelté; — ezen önkormányzati szabadság az, mely az angol nép megnyugvását okozza, s azt eszközöli, hogy ott egy minister sem lehet képes ministeri önkényre vergődni, s Pittet lemondásra ez kényszerítette, miután az alkotmányt felfüggesztette volna, nem pedig a parlament előtti felelősség életbeléptetése.

Mert, mivel tisztelt ellenfelem a példákat idézni szereti, ott állott Frankonban a Guizot ministerium felelős s népválasztotta törvényhozó testülettel, — birt tehát azon joggal, mely a rólunk, nélkülünk elve szeriut Kovács bizottmányi tag urnak a polgári és társadalmi jogok netovábbja; s mi történt? az, hogy Guizot a közigazgatás és törvényhozás minden rétegeibe a felelősség eszméje alkalmazhatóságának ürtigye alatt minden hivatal kinevezést magához ragadva, ezek által a polgári szabadság minden mozanatát kezébe szorította s ezek segédelmével a képviselőválasztás alkalmával a többséget részére mindenkor kieszközölte, s ez által a társadalmi élet valódi igaz nyilatkozatát, — a nép választotta törvényhozó testület mellett, sőt annak segítségével meghamisította, így a követválasztás s felelős parlament mellett polgári, politikai, jogait birta ugyan a nép, de nem élvezhetett polgári és társadalmi szabadságot. — ez okozta, hogy midőn Guizot magát és elámitott királyát a hatalom polczán legbiztosabbnak hitte, a minden szabadságtól megfosztott elégedetlen nép — nem a szabadságélvezet nem tudása, de attól megfosztása miatt Guizot urat elámitott királyával együtt, az öszves társadalmi rend felbontásával futásra kényszerítette.

Ezt kívánja Bihar megye petíciója kikértilni akkor, midőn a felelős ministeriumunk által a közszabadság sérelmére a parlamenti többség megnyerésével a felelősség kívánalmán tul kezibe ragadott hatalmakat előszámálva hangsúlyozza, hogy ha ekként a nemzet az önkormányzat minden apró részleteiből kiszorittatik, s a központi felelős minister gyámkodásába adatik, lehet felelős kormányunk, de nem lesz parlamenti önkormányzatunk, mi pedig az 1848-ki törvények alapeszméje; — e nélkül pedig sem a fejedelem, sem népei tartós nyugodalmat nem élvezhetnek, — s midőn a bihari levél egyenkint felsorolja azon felesleges központosítási törekvéseket, melyeket feleslegeseknek, a parlamenti kormányozhatóság nem multhatatlan kívánalmainak, s így mellőzendőnek tart, ő pedig mellőzi megnevezni azokat, melyeket részéről azokból a parlamenti ministerium kezébe multhatlanul feltartatni kíván indokolva elő számálni, látni való, hogy általános nemzeti mozgalmak felhordásával igazolta ugyan, hogy sokat öszve tanulmányozott a történet lapjaiból, de nem igazolt semmit a bihari kérelemben felhozott részletes tulterjeszkedések nem veszélyes voltának bizonyítására.

És éppen azért, mert dr. Kovács ur azt állítja, hogy Angliában a felelősségnek behozása a választott parlament mellett okozta az angol nép nyugalmát, s hogy a ministeri hatalom tulkapást nem tehet, oka annak hogy a bihari kérvény azon 6-ik pontjáról, „hogy kormányzati öszpontosítás mellett lehet egy nemzet politikailag szabad sőt egyes polgárai birhatnak politikai jogokkal, de az ily nemzet még nélkülözi az egyéni és polgári szabadságot“ azt állítja, hogy ez az 5-ik ponttal és önmagával ellentmondásban áll, hogy az ezen ellentmondás sulya alatt roskad öszve.

Mert ha a tisztelt szónok ur nem mellőzi, de mélyebben bonczolja az államtheoriákat, könnyű lett volna meggyőződnie arról, hogy a politikai jog gyakorlat tetőzete ugyan a felelős ministerium beírása, s azzal kapcsolatos személyes követválasztási jog a parlamentbe, mert ez által a törvényhozó és végrehajtó hatalom gyakorlásában személyes befolyással bír, és a semmit rólunk nélkülünk theoriának elég van téve, — de ez még nem minden a polgári szabadság bírására; — s nem szabad a polgári jogok öszve-

gét csak ebbe szorítani, ha a nemzet szabadságát megőlni nem akarjuk, mert ez által a polgárok csak is álladalmi legfőbb érdekeiket kívánják képviseltetni, minő a törvényhozás, a honvédelem és a legfőbb végrehajtó hatalom; — de csakis e jogokat kívánják arra ruházni, de ezeken kívül vannak a polgároknak számtalan oly társadalmi érdekeik, melyekbe a központi hatalom gyámkodó beavatkozását nem kell rájuk erőszakolni, melyeket a törvények korlátai közt önhatóságilag kívánnak saját keblőkből választott intéző, végrehajtó s ítélő polgártársaik által elintézni; s e nélkül bár birjanak a felelős parlamenti kormányral, sem szabadoknak, sem önjogu polgároknak magokat nem érezhetik.

Példákat szerelvén a tisztelt szónok ur, megtalálhatta volna azt a fenntebb hozott Guizot kormányán kívül a mostani európai népmozgalomokban, közelebb, a tul a Lajtháni népeknél, Horvátország törekvéseinél: — birnak a tul a Lajtháni népek felelős parlamenttel Bécsben mint a Horvát társországok Pesten, de mivel tartományi érdekeiket nem akarják e hatalom központosítási alá adni, hanem tartományi érdekeiket tartományi, megyei érdekeiket megyei, városi érdekeiket pedig városi önkormányzatuk, vagy is választott polgárai által követelik elintéztetni éppen úgy mint Horvátország, mert a felelős kormány és személyes parlamenti választási joggal nem látják és nem láthatják még polgári és társadalmi szabadságukat biztosítva; éppen ezt követeli a magyar ellenzék is a megyei és városi önkormányzat érdekében, s az államtheoria ezeknek a felelős parlamenti éllettel össze egyeztetésében fáradozik; s a mely felelős kormány ezt nem akarja, az nem akar a népnek parlamenti önkormányzatot, hanem akar ministeri mindenhatóságot.

S ha már ezeket a tisztelt szónok ur ekként bonczolgatja, nem mondja sem azt, hogy ha valamely államban birnak az egyesek politikai polgári jogokkal, birnak polgári s társadalmi szabadsággal is; — sem azt, hogy midőn a bihari pont az ellenkezőt állítja, oly ellentmondást tartalmazó okot mond, mely ön sulya alatt rogyik össze; — sem azt, hogy politikai, polgári és társadalmi jog és szabadság egyek, ugyanazonos fogalmak lévén, midőn ezeket a bihari pont megkülönbözteti önmagának s előző pontnak ellentmond; sem azt hogy Franciaország fiai felelős kormány és törvényhozó testület mellett is azért nem nyugodtak, mert a szabadsággal élni nem tudnak. — Anglia pedig azért, mert azzal élni tud; — hanem a bihari indokoknak igazat adva elismernie kellett volna, hogy Anglia azért nyugodt, — mint fentebb mondtam, — mert a felelős parlamenti kormány mellett a britt közigazgatás nem kezelteket fizetett hivatalnokok által, kik mindenféle fő- és alhatóságokra oszlanak, és nem oly központosított iróhatóságok fizetése befolyása alatt állnak, kik mindent tudni, mindent rendezni akarnak, s a közbeneső hatóságoknak minden mozdulatát eléjük szabják, hanem a közügyek nagy része a hazafiak saját belátására és tevékenységére van bízva, s hogy a többiekre nézve pedig a közhatalom egyedül törvények és kezelési szabályok szerkesztése s a végrehajtásra alkalmas férfiak kiszemelése által, s hogy a hivatalos működés és köteleességszerű eljárás feletti ellenőrködést többire a község maga gyakorolja; (lásd gróf Dessewly Emil röpirata 1856. lap. 131.) Frankhon pedig azért nyugtalan képviselő-testülete s felelős kormánya mellett is, mert ez a polgárok minden társadalmi s polgári jogait központosított hatalmába tartván, a népet az angol népnél honosított parlamentarizmus önkormányzati joggyakorlatába lépni nem engedi.

Ezeket így értve világos, hogy midőn a balpárt a felelős ministerium mellett az 1848. törvények szellemében a demokrat önkormányzat életbeléptetését, mint az állam biztos nyugalma egyedüli feltételét követeli, nem lehet megelégedve a magyar felelős parlamenti ministerium mellett sem, ha a központosított államhatalom az igazságszolgáltatás és közigazgatási hivataloknak a társadalom minden rétegeiben jogosított kinevezése által, a nemzetnek önkormányzati szabad mozgását hatalmába kerítvén elnyomja, hanem ennek csak azon joggyakorlatot kívánja átengedni, melyet az állam legfőbb érdekeiérti felelősség lehetősége multhatatlannal követel, — s mindent mi ezen alól esik Angolhon parlamentarizmus élete példajaként a megyei és községi önhatóságok köréhez utalni követeli, úgy az igazság kiszolgáltatás mint a kormányzat körében. És minthogy már a biróválasztási vagy kinevezési joggyakorlat kérdésére térve: miután törvény által megállapított a birói függetlenség s felelősség az által 1-ör hogy örökös, 2-ör hogy csak ítélet által elmozdítható, 3-ör hogy minden hanyagságból vagy hibából elkövetett kár és személyes sérelemért perbe fogható, 4-er hogy minden politikai mozgalombani részvétből kizárattott, 5-ör hogy arra csak törvényileg megállapított erkölcsi és képességi tulajdonokkal birók alkalmazhatók; — ezek által azt hisszük, hogy a biró oly függetlenné s oly felelősségre vonhatóvá tétetett, hogy az a kinevezés által nem lesz sem függetlenebb, sem felelősebb, de tudományosabb és jellemtisztább sem — mint e választás által; s ezért nem láthatjuk a felelősség és függetlenség indokából szükségét annak, hogy a bíróság választási joggyakorlat az ország hatóságaitól elvonassék a ministeri kinevezés által, — mert a ministeri hangsúlyozott felelősség se terjedhet e meghozott törvények után tovább mint odáig, hogy 1-ör oly birákat nevezzen ki, kik a törvény által követelt erkölcsi és tudományos kellékekkel birnak; — úgy, de ezt a megyék is kénytelenek a választásnál megtartani,

mert a kijelölési joggal biró s a kormányt képviselő főispán személyes felelősség mellett köteles csak azokat jelölni ki, kik a törvényben körülírt képességekkel bírásukat igazolták, 2-ör a ministeri felelősség csak annyi lehet, hogy a vétkes és hanyag birót a törvényszék által felelősségre vonja s az által megfenyített, vagy elmozdítja; ezen két okon felül több felelősséget a minister nem vállalhat s többre nem is köteleztethetik, úgy de ezek a biróra nézve a választás mellett is éppen úgy alkalmazhatók, mert a törvényileg parancsolt erkölcsi és tudományos képességét a kijelölést kérő beadni tartozik; — választás utáni hibájáért pedig éppen úgy vád alá helyeztethető bármely sértett polgár panasza folytán.

Ily előleges törvények s ezekhez a választás módjának részletes törvény által leendő meghatározása után tehát az állam a jó és képzett birákat a választás által éppen úgy megnyeri mint a kinevezés által, és megmaradt a hatóságok önkormányzati joga e téren is, míg ellenben dr. Kovács ur szerint az igazságszolgáltatás minden ágaiban le a hajduig elrendelt kinevezés által vesztett az önkormányzat mindent, s az összes birói hatalom függetlenné lett ugyan téve a polgároktól, sőt lesz azok felibe teremtett s az államtestbe ékelte különálló burocrat hatalom; — de szolgáljává tétetett a ministeriumnak, melytől lételet vette, s melybe hivatalbani előmozdítóját egyedüli lehető pártfogóját s végre nyugdíj adható mindenható urát ismeri, s e függésétől a birót nem óvhatják meg többé, sem az áthelyezésről, sem a nyugdíjazásról szóló s a birót csak második rendben érdeklő törvények. — Az ország hatóságai, a nemzet összege pedig megfosztattott attól, hogy jó erkölcsi, tudományos, bizalmukat biró jeles hazafiakat a birói pályára alkalmazhatnák; és mivel a jobbróli meggyőződést egy nemzetnek sem lehet magától elutasítani, de a változott körülmények a nemzetől a haladás törvényei szerint a törvények változtatását a polgári és társadalmi szabadság érdekében követelik, nem ismerhetem el azon kifejezést sem t. ellenfelemnek, hogy törvény ellen kérelmeznünk, midőn a t. képviselőháztól ezen változtatást a törvényhatóságok rendezésében hozandó törvények alkalmából nyert jobbróli meggyőződésére hivatkozással kérjük.

De ha ekként a kinevezési törvényt megváltoztathatónak tartom azt meg éppen nem tudom megfogni, hogy Biharmegye átirata eddig tárgyalt biróválasztási kérelmét követő következő sorait „hogy ha pedig ez nem fogadtatnék el, találjon a képviselőház módot, mely által az ország hatóságai azokra kijelölés által befolyást nyervén, ez által a ministeri teljhatalom korlátoztassék“ miért nem tartják pártolándónak a kormányparti férfiak, vagy miért követelik ezt is megtagadandónak? mert azon egy ok „hogy legyen teljes a felelősség egész a hajduig“ valóban nem ok ily nagy horderejű jognak, minő a birói az országos hatóságok ellenében a ministeri központosított hatalom kezébeni követelésére; ki kellett volna tehát részletesen mutatni, hogy a kijelölési jog gyakorlata is a hatóságoknak mennyibe akadályozza szerintök a ministeri felelősséget, mert mi, kik a választást sem tartjuk a felelősség mellett kivihetetlennek, természetesen, hogy a kijelölési jogot, mint a mely jöltek közül a minister tetszése szerint fogna kinevezni, minden nehézség nélkül megadhatónak tartjuk, — sőt azon bizottmányi tagokat, kik szavazatuk által e jogtól is megfosztják megyeijüket, illetőleg polgártársaik, kiktől képviselői állásukat vették, hogy a megye jogát megvédjék, nem pedig azért, hogy azt feladják, szerintem is helyesen nevezte Pestmegye bizottmányi ülésén annak legkitünőbb tagja Nyári Pál apagyilkosnak, mert midőn attól is segítik megyeijüket megfosztani, hogy ez bizodalmutat biró, jó erkölcsi s tudományos képzettségű fiaiknak a birói legfontosabb állomásokra, — a hihetőleg kinevezendő idegen kegyenczek ellenében — ajánlatuk által elsősegét szerezzenek, ez által saját megéljüket gyilkolják meg, és pedig úgy, hogy ennek a felelősség mellett tarthatatlanságát igazolták volna.

És mert én ezt így hiszem és vallom, úgy a választási, mint az ajánlatba hozási jogokra nézve Biharmegye átiratának e pontjait kérelmünkkel egyhangulag támogatni kérem.

E körlevélnek az esküdtzések tárgyában tett kérvényével előttem szóló is egyetért, a szolgabirói tiszttség részére a rendőri, a kisebb polgári és büntügyi bíraskodási jog tekintetében kért további jogfentartás ellenében szinte szót nem emelvén, én e két pontokra nézve is a feliratot pártolom, és részemről nem tudván megérteni azt, hogy az ellenpárt által csak a kinevezési jognak a ministerium részére leendő fentartása vétett pártfogás alá, mégis az egész petícionak tudomásul vétele kéretik. Biharmegye körlevelének kifejtett indokaim alapján egész terjedelmébeni pártolását ajánlom.

Végül engedje meg tisztelt doctor ur, hogy a görög bőlestől mint mondá bizogó mankó segedelmével felhozott hasonlatosságának szokott egyenes magamtartásával elébe menve, utólagosan bár, megjegyezsem, hogy ha a bölcs a mi kormányunk kezdeményezése szerint a vesszőket, előre meggyengítve adta volna fiai kezébe a vessző csomagot, úgy fiai a csomagot is nehézség nélkül ketté törték volna; ezért kell a megyék és községek önkormányzatát erőteljesnek fentartanunk, hogy azok által parlamenti kormányunk is erős lehessen; hogy így ha az általa sértett régi megyék megtartották nekünk a hazát, mi utódainknak szabad hazát adhassunk által.